

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ НАРОЩУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

THEORETICAL ASPECTS OF FORMING THE ENTERPRISES' FINANCIAL CAPACITY BUILDING MECHANISM

Гринчуцький В.І.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій,
Тернопільський національний
економічний університет

Блащак Б.Я.

аспірант,
Тернопільський національний
економічний університет

Grynychutskyi Valerii

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Department of Economics of Enterprises
and Corporations,
Ternopil National Economic University

Blaschak Bogdan

Postgraduate Student,
Ternopil National Economic University

У статті подано теоретико-методичні засади нарощування фінансового потенціалу підприємства з урахуванням розвитку підприємств харчової промисловості. Розглянуто сутність фінансового потенціалу підприємства та визначено шляхи його нарощування. Сформовано елементний склад механізму нарощування фінансового потенціалу підприємства. Розглянуто механізм формування додаткових фінансових резервів за напрямками фінансового менеджменту. Процес нарощування фінансового потенціалу слід розглядати як комплексний процес об'єктивного й обґрунтованого впливу на його складники для збільшення потенціалу підприємства, фінансового зростання, фінансової стабільності, підвищення економічної і соціальної ефективності. Виокремлено основні чинники успіху підприємств у забезпеченні ефективного управління фінансовим потенціалом. Регулярне і структуроване вдосконалення механізму нарощування фінансового потенціалу є позитивною ознакою функціонування підприємства та основою зростання його економічного потенціалу.

Ключові слова: підприємство, фінансовий потенціал, стабільність, ефективність, фінансові ресурси.

В статье представлены теоретико-методические основы наращивания финансового потенциала предприятия с учетом развития предприятий пищевой промышленности. Рассмотрена сущность финансового потенциала предприятия и определены пути его наращивания. Сформирован элементный состав механизма наращивания финансового потенциала предприятия. Рассмотрен механизм формирования дополнительных финансовых резервов по направлениям финансового менеджмента. Процесс наращивания финансового потенциала следует рассматривать как комплексный процесс объективного и обоснованного влияния на его составляющие для увеличения потенциала предприятия, финансового роста, финансовой стабильности, повышения экономической и социальной эффективности. Выделены основные факторы успеха предприятий в обеспечении эффективного управления финансовым потенциалом. Регулярное и структурированное совершенствование механизма наращивания финансового потенциала является положительным признаком функционирования предприятия и основой роста его экономического потенциала.

Ключевые слова: предприятие, финансовый потенциал, стабильность, эффективность, финансовые ресурсы.

The article presents the theoretical and methodological principles of financial capacity building of the enterprise, taking into account the development of food industry enterprises. In order to strengthen the position of food industry enterprises in the world economy, it is necessary to produce high-quality, competitive products. The main component of enterprise development is high-tech equipment, which will provide the solution of innovative tasks of enterprises in various industries of Ukraine. For achieving the set goals of the development of enterprises, there is the attraction of additional financial resources for the implementation of technological re-equipment programs and, accordingly, the innovative development of enterprises. The essence of financial capacity, characterized by a level of financial condition, is manifested through the system of financial resources and provides development of the enterprise, guaranteeing preservation and strengthening of its market positions, is considered. In this relation, the problem of forming a mechanism that promotes the growth of financial capacity through the interaction of its constituent elements is particularly actualized. An elemental structure of the mechanism of financial capacity building of the enterprise is formed. The mechanism of formation of additional financial reserves by the areas of financial management is considered. The process of building financial capacity should be considered as a complex process of objective and justified influence on its components in order to increase the enterprise's capacity, financial growth, financial stability, and increase economic and social efficiency. The main criteria of enterprise stability assessment are proposed: competitiveness; ensuring the efficiency of production activities; financial stability; ability to adapt in changing market conditions; business activity. The main factors of the success of enterprises in providing effective financial capacity management are outlined. Regular and structured improvement of the mechanism of financial capacity building is a positive feature of the enterprise operation and the basis for the growth of its economic capacity.

Key words: enterprise, financial capacity, stability, efficiency, financial resources.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Трансформаційні процеси національного виробництва, що відбуваються в економіці України, вимагають посилення фінансової глобалізації та активізації руху різних форм та видів фінансових ресурсів. Відповідно, посилюється значення фінансового потенціалу для забезпечення розвитку, діяльності, формування та реалізації стратегічних та тактичних цілей суб'єктів господарювання. Таким чином, фінансовий потенціал стає чинником, що впливає на фінансові, кредитні, інвестиційні, інтеграційні та інші відносини між підприємствами у процесі їхньої діяльності на різних рівнях та сферах функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Теоретико-методологічні аспекти щодо формування та управління фінансовим потенціалом підприємства висвітлено в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких: О.В. Бєлінська [1], І.О. Бланк [2], В.А. Бова [3], О.П. Васюренко [4], Н.О. Гнип [4], Л.А. Ляхович [5] та ін. Проте недостатньо дослідженим є питання нарощування фінансового потенціалу як основи формування економічного потенціалу підприємства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Варто зазначити, що у процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє їх збалансованість і визначення оптимальної структури їхніх джерел. Проте, як свідчить практика, їхня структура постійно змінюється під впливом різноманітних чинників, а саме зростання питомої ваги коштів, які залучені із зовнішніх джерел, передусім частки кредиторської заборгованості, що при-

зводить до зниження інвестиційних можливостей підприємств.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є подальший розвиток теоретичних та практичних основ формування механізму нарощування фінансового потенціалу підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для зміцнення позицій підприємств харчової промисловості у світовій економіці необхідно виробляти високоякісну, конкурентоспроможну продукцію. Основним складником розвитку підприємств є високотехнологічне обладнання, яке забезпечить вирішення інноваційних завдань підприємств різних галузей промисловості України.

Для досягнення вищезначених цілей необхідно впроваджувати на підприємстві харчової промисловості нове технологічне обладнання з високою продуктивністю, вибудувати якісно нову систему автоматизації виробництва, запровадити заходи з модернізації всього технологічного ланцюжка, а також здійснити комплекс заходів, спрямованих на зміну якісного рівня всього виробництва. Ключовою проблемою в реалізації даних заходів і досягнення поставлених цілей є залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації програм технологічного переоснащення і, відповідно, інноваційного розвитку підприємств.

Процес формування та використання фінансових ресурсів – це невід'ємний складник фінансових відносин, необхідна умова здійснення фінансово-економічної діяльності, що безпосередньо впливає на його фінансовий потенціал та виступає його головним складником [6].

Фінансовий потенціал – складник економічного потенціалу впродовж усього періоду жит-

тедіяльності підприємства – є важливим індикатором реакції внутрішнього середовища на управлінські рішення, а його зростання свідчить про стійкість фінансового стану, ефективність фінансової політики економічного суб'єкта та у цілому про його конкурентоспроможність [5].

Фінансовий потенціал – це взаємозв'язки, які виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально позитивного економічного результату за умов:

- наявності власного капіталу, який є достатнім для вирішення питання ліквідності та фінансової стійкості;
- можливості нарощування капіталу, який необхідний для реалізації інвестиційних проектів;
- рентабельності власного капіталу;

– наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Фінансовий потенціал характеризується рівнем фінансового стану, проявляється через систему фінансових ресурсів і забезпечує розвиток підприємства, гарантуючи збереження і зміцнення його ринкових позицій. У зв'язку із цим особливо актуалізується проблема формування механізму, що сприяє зростанню фінансового потенціалу за рахунок взаємодії його складових елементів.

Результати проведених нами досліджень дають змогу сформувати елементний склад механізму нарощування фінансового потенціалу підприємства (рис. 1). Процес нарощування фінансового потенціалу слід розглядати як комплексний процес об'єктивного й об'рун-

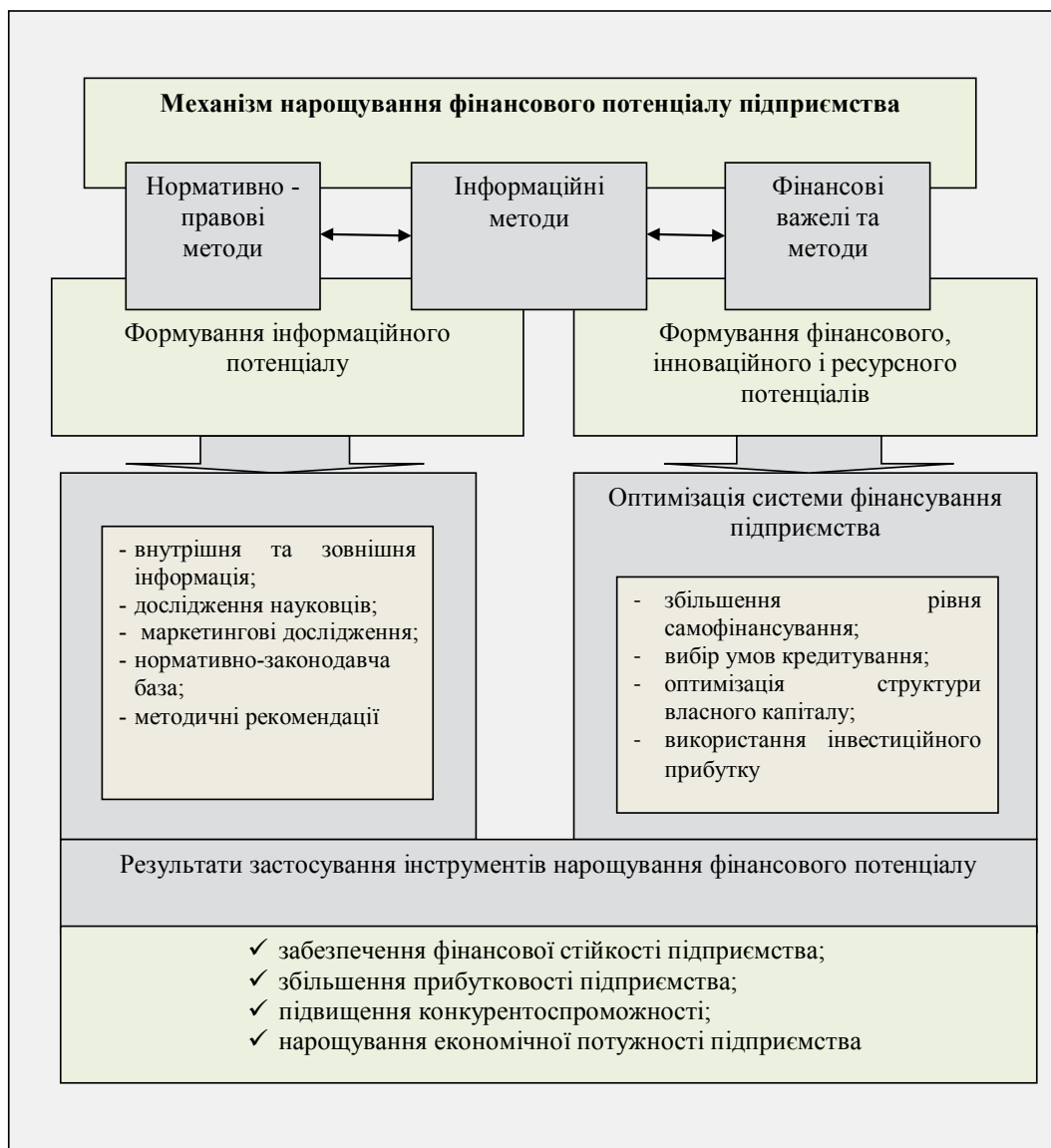

Рис. 1. Механізм нарощування фінансового потенціалу підприємств

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень

тованого впливу на його складники для збільшення потенціалу підприємства, фінансового зростання, фінансової стабільності, підвищення економічної та соціальної ефективності.

Механізм нарощування фінансового потенціалу функціонує на основі таких самих принципів, як і фінансовий механізм, і структурно складається з таких елементів. Використання такого механізму передбачає пошук додаткових фінансових резервів за напрямками фінансового менеджменту (рис. 2).

Унаслідок моніторингу зазначених напрямків і всебічного контролю над цільовим використанням коштів повинні бути отримані такі результати:

– обсяг додаткових фінансових коштів та термін їх надходження на підприємство;

– досліджено можливість самофінансування планів розвитку підприємства, а також можливість залучення позикового капіталу;

– вибрано ефективні фінансові інструменти відповідно до напрямів фінансування інвестиційних проектів;

– упроваджено фінансовий контроль над дотриманням співвідношень планованої величини інвестицій і обсягів активів, який дасть змогу не втратити право власності на підприємство, якщо реалізація інвестиційного проекту виявиться неефективною.

Змішана схема фінансування означає розширення складу інвестованого капіталу за рахунок позикового і залученого. Перша група представлена довгостроковими і короткостроковими

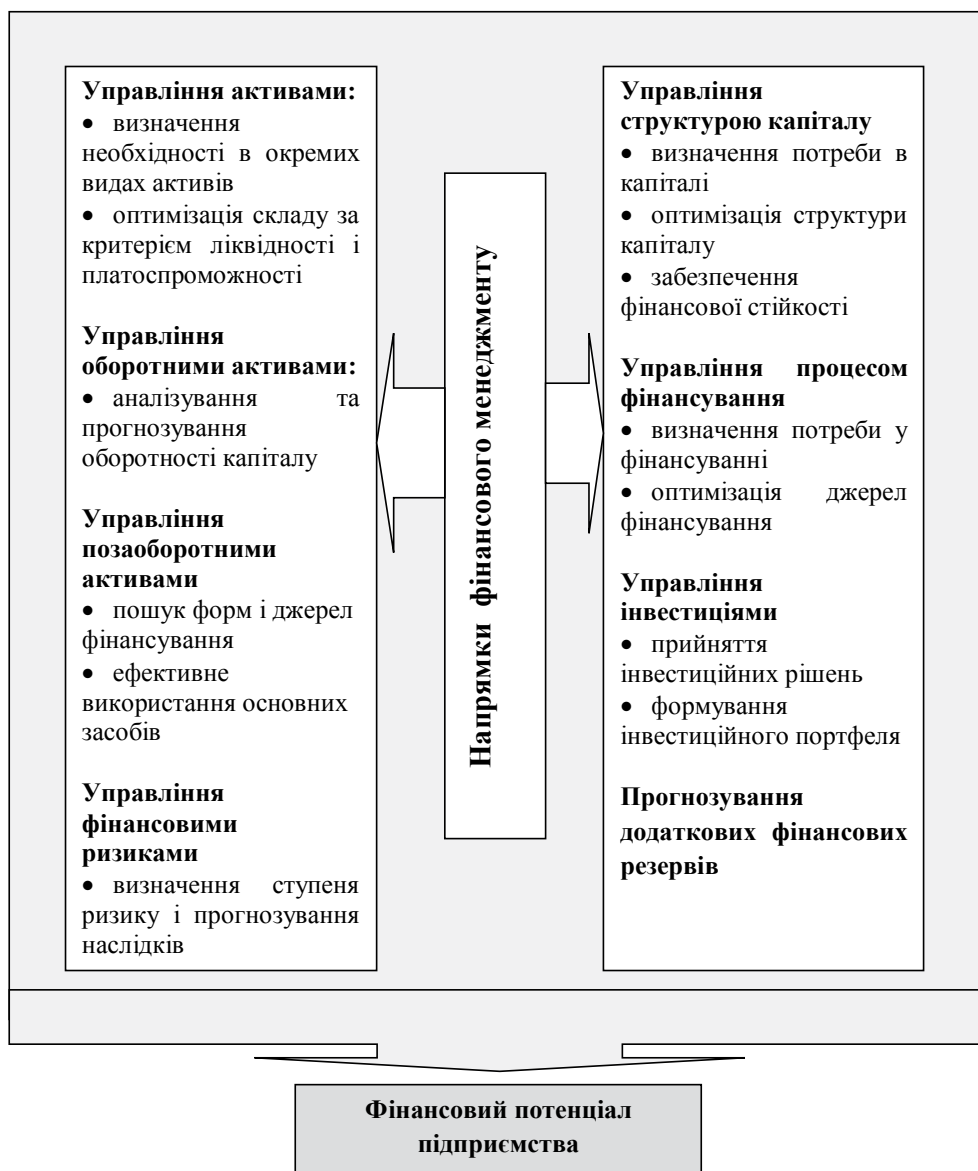

Рис. 2. Механізм формування додаткових фінансових резервів за напрямками фінансового менеджменту

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень

позиковими засобами, а друга – залученими коштами, такими як цільове фінансування, що формується на державному, регіональному або галузевому рівнях.

Основним принципом роботи в рамках фінансового забезпечення стратегічних ініціатив є досягнення збалансованості поточних і перспективних цілей і методів. Таким чином, вдається перешкодити нерациональним формам розподілу фінансових ресурсів за різними видами діяльності підприємства. Зокрема, спрямованість на інвестиційну діяльність великої частини власного капіталу може спричинити проблеми у фінансуванні звичайних для підприємства видів діяльності. У фінансовому менеджменті такий стан характеризується як «розрив поточної ліквідності», і, як результат, порушується стабільне фінансування поточних операцій, зменшується прибутковість бізнесу. Така ситуація негативно впливає на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Варто зазначити, що під час обґрунтування прийняття інвестиційного рішення необхідно визначити чіткі параметри позикових засобів. Політика управління позиковим капіталом у цьому разі повинна відповідати поточним і стратегічним планам підприємства. Реалізація концептуальних складників фінансової стратегії передбачає вирішення таких основних завдань, як:

- визначення цілей залучення позикових коштів;
- розрахування граничного обсягу залучення позикового капіталу;
- вибір прийнятних умов кредитування підприємства;
- забезпечення цільового використання позикових коштів.

Прийняття таких рішень повинно підкріплюватися фінансовими розрахунками, зокрема розрахунком співвідношення позикового і власного капіталу. Даний показник може набувати таких значень:

- консервативний (у межах 0,5);
- стійкий (структура капіталу в майбутньому періоді відповідає параметрам звітного року). Таким чином, буде діяти правило, за якого зміна величини позикового капіталу буде пропорційна власному капіталу;
- граничний (структура капіталу формується з урахуванням мінімально допустимої величини власного капіталу).

Порівняльний аналіз мінімальної величини власного капіталу і розрахункової величини характеризує його достатність або недостатність для самофінансування підприємства. За результатами проведених розрахунків можна приймати рішення про зміну політики щодо формування структури капіталу.

На основі сучасних теорій структури капіталу сформований великий методичний інструментарій, що дає змогу оптимізувати співвідношення

власних і позикових фінансових коштів підприємства. До його складу входять і критерії оптимізації, і обмеження за рівнем прибутковості й ризику. Із появою позикових коштів у сумі джерел фінансування з'являється необхідність розрахунку такого показника, як фінансовий важіль. Оскільки фінансовий важіль залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників, то його значення необхідно піддавати постійному моніторингу.

Аналіз руху і використання ресурсів дає змогу описати механізм діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Для цього необхідно відобразити взаємодію ресурсів та їх використання, яке буде впливати на загальну конкурентоспроможність підприємства.

В умовах високої мінливості зовнішнього середовища і високої конкуренції для визначення ресурсного потенціалу все частіше використовується ресурсно-імовірнісний підхід, який дає змогу оцінити здатність підприємства ефективно використовувати ресурси й отримувати очікуваний результат під впливом трансформацій ринкового середовища.

Варто зазначити, що кожному виду ресурсного потенціалу відповідає певний вид впливу на конкурентоспроможність підприємства. В умовах ринку конкурентоспроможність може бути досягнута шляхом взаємодії різних складників ресурсного потенціалу. У зв'язку із цим ми переходимо до розгляду можливостей і цілей використання досягнутого фінансового потенціалу. Ресурсний потенціал підприємства – це фундамент стратегічного управління, який використовується для координації різних напрямів діяльності підприємства і його адаптації до зовнішнього середовища.

Нестабільність ринку, зростання конкуренції, мінливий попит та недосконалість законодавчої бази мають дестабілізуючий вплив на підприємства харчової промисловості. Провідні підприємства зацікавлені в розробленні та практичній реалізації стратегій, що дають змогу забезпечити їхнє стабільне функціонування в умовах високої конкуренції, мінливого ринкового середовища. Для цих цілей залучаються фахівці-експерти, які здатні провести моніторинг та розробити ефективну стратегію діяльності підприємства.

На основі поданого вище матеріалу можна виділити основні критерії оцінки стійкості підприємства: конкурентоспроможність; забезпечення ефективності виробничої діяльності; фінансова стійкість; здатність до адаптації в мінливих ринкових умовах; ділова активність.

Варто зазначити, що ефективна діяльність підприємства здійснюється лише за постійного регулювання, що забезпечує певний порядок протікання виробничих процесів. Будь-яке підприємство можна вважати стійким за умови, якщо його керівництво забезпечує рівень управління, за якого всі важливі виробничі процеси і

виробничі структури зберігають працездатність за зміни зовнішніх умов. Стійка позиція підприємства детермінується основними цілями, що визначають його стабільне функціонування.

На основі проведеного нами дослідження можна виокремити основні чинники успіху підприємств у забезпеченні ефективного управління фінансовим потенціалом:

- удосконалення фінансового потенціалу за рахунок збільшення виручки від реалізації та скорочення вихідних грошових потоків;

- активізація внутрішніх резервів (проведення реструктуризації активів підприємства; сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення на грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства);

- дослідження впливу конкуренції;

- застосування оптимального розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів;

- обговорення та прийняття управлінських рішень щодо збільшення прибутковості, стійкості та ліквідності капіталу підприємств;

- застосування методів управлінського впливу на використання фінансових ресурсів.

Допоміжним інструментом у вирішенні фінансово-економічних проблем для підприємства є правила фінансування, які отримані на основі емпіричних даних. Вони дають, перш за все, пояснення з приводу того, за допомогою яких інструментів фінансування повинні бути реалізовані окремі рішення про інвестиції.

Основа управління економічним зростанням підприємств формує концепція стратегічного управління, що дає змогу підприємствам ставати більш успішними. Подібних результатів можна досягти за допомогою своєчасного і результативного розроблення стратегічних ініціатив з урахуванням цілеспрямованої концентрації ресурсів і ефективного використання економічного потенціалу для розвитку пріоритетних напрямів діяльності підприємства.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Застосування механізму нарощування фінансового потенціалу сприяє досягненню його приросту. Таким чином, регулярне і структуроване вдосконалення такого механізму є відмінною рисою функціонування підприємств та основою зростання їхнього фінансового потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Белінська О.В. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 4. Т. 3. С. 267–271.
2. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Київ : Ельга, 2004. 655 с.
3. Бова В.А., Хринюк О.С. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2017. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661> (дата звернення: 11.10.2018).
4. Васюренко О.В., Гнип Н.О. Планування фінансового потенціалу підприємства в посткризових умовах. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/28938> (дата звернення: 28.09.2018).
5. Ляхович Л.А. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та управління. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 22. С. 92–98.
6. Чухланцев Д.О. Механизмы привлечения финансовых ресурсов для инновационного развития предприятий. *Вестник научно-технического развития*. 2011. № 12(52). С. 38–42.